

โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบอจีล์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

The Program to Strengthen Agile Leadership of School Administrators Under the Secondary Educational Service Area Office Buriram

ศิรินทรา สระบัวบาล¹ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ²

Sirintra Sabueban¹ Assoc. Prof. Dr. Suwat Julsuwan²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบอจีล์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ 2) ออกแบบ สร้าง และประเมินโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบอจีล์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบอจีล์ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา 18 คน ครูผู้สอน 332 คน รวมจำนวน 350 คน จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม โดยเป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำแบบอจีล์ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ สภาพปัจจุบันอยู่ที่ .97 และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ที่ .99 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบครอนบาค และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) ระยะที่ 2 ออกแบบ สร้าง และประเมินโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบอจีล์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ และประเมินโปรแกรมด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำแบบอจีล์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความคล่องแคล่วในภาวะผู้นำของตนเอง (Self – leadership Agility) สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำแบบอจีล์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความคล่องแคล่วในภาวะผู้นำของตนเอง (Self – leadership Agility) ส่วนความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอจีล์ของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความคล่องแคล่วในด้านบริบท Context –

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม ภาวะผู้นำแบบอจีล์

¹หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Master of Education (Educational Administration and Development) Mahasarakham University

²อาจารย์ประจำหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต และหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

²Corse teacher in Master of Education (Educational Administration and Development) and Doctor of Education (Educational Administration and Development) Faculty of Education Mahasarakham University

*ผู้ติดต่อ, อีเมลล์: ศิรินทรา สระบัวบาล, sirintra.s@gmail.com

รับเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2566 แก้ไข 3 เมษายน 2566 ตอรับ 5 เมษายน 2566

setting Agility) ความคล่องแคล่วในด้านผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Agility) ความคล่องแคล่วในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Agility) และความคล่องแคล่วในภาวะผู้นำของตนเอง (Self – leadership Agility)

2. โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบบอโจลซ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษาบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาสาระ 4) วิธีการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล เนื้อหาสาระประกอบด้วย 4 Module ได้แก่ Module 1 ความคล่องแคล่วในด้านบริบท (Context – setting Agility) Module 2 ความคล่องแคล่วในด้านผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Agility) Module 3 ความคล่องแคล่วในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Agility) และ Module 4 ความคล่องแคล่วในภาวะผู้นำของตนเอง (Self – leadership Agility) ซึ่งผลการประเมินโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ABSTRACT

The purpose of this research was to 1) to investigate the current situations, desirable situations and needs of agile leadership of school administrators under Buriram secondary educational service area office, 2) to design and evaluate the program to strengthen agile leadership of school administrators under Buriram secondary educational service area office. The research was divided into 2 phases; phase 1 was the investigation related to the current situations, desirable situations and needs of agile leadership of school administrators, the sample was 350 consisted of 18 school administrators and 332 teachers, the instruments used were the questionnaire of current situations with .97 of the reliability and the questionnaire of desirable situations with .99 of reliability, statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, Cronbach's alpha and PNI_{modified} Phase 2 was the design program to strengthen agile leadership of school administrators under Buriram secondary educational service area office and evaluation by 5 experts who were selected by purposive sampling, the instruments used were the semi-structured interview form and the evaluation form of suitability and feasibility of the program.

The results of the study revealed that;

1. The results of current situations investigation related to the agile leadership of school administrators revealed that overall rated in moderate level, when considered into each aspect showed that the highest mean was self-leadership agility, the results of desirable situations overall rated in the most level, the highest mean was self – leadership agility, and needs of development the agile leadership of school administrators revealed that the highest mean was context – setting agility, stakeholder agility, creative agility and self-leadership agility respectively.
2. The results of design the program revealed that the program to strengthen agile leadership of school administrators under Buriram secondary educational service area office consisted of 1) principle, 2) objectives, 3) contents, 4) methods, 5) evaluation and assessment. The contents of the program comprised of 4 modules; module 1 context-setting agility, module 2 stakeholder agility, module 3 creative agility, and module 4 self – leadership agility. The results of program evaluation pointed out that the suitability was rated in the most level and the feasibility was also rated in the most level.

Keywords: Program Development, Agile Leadership

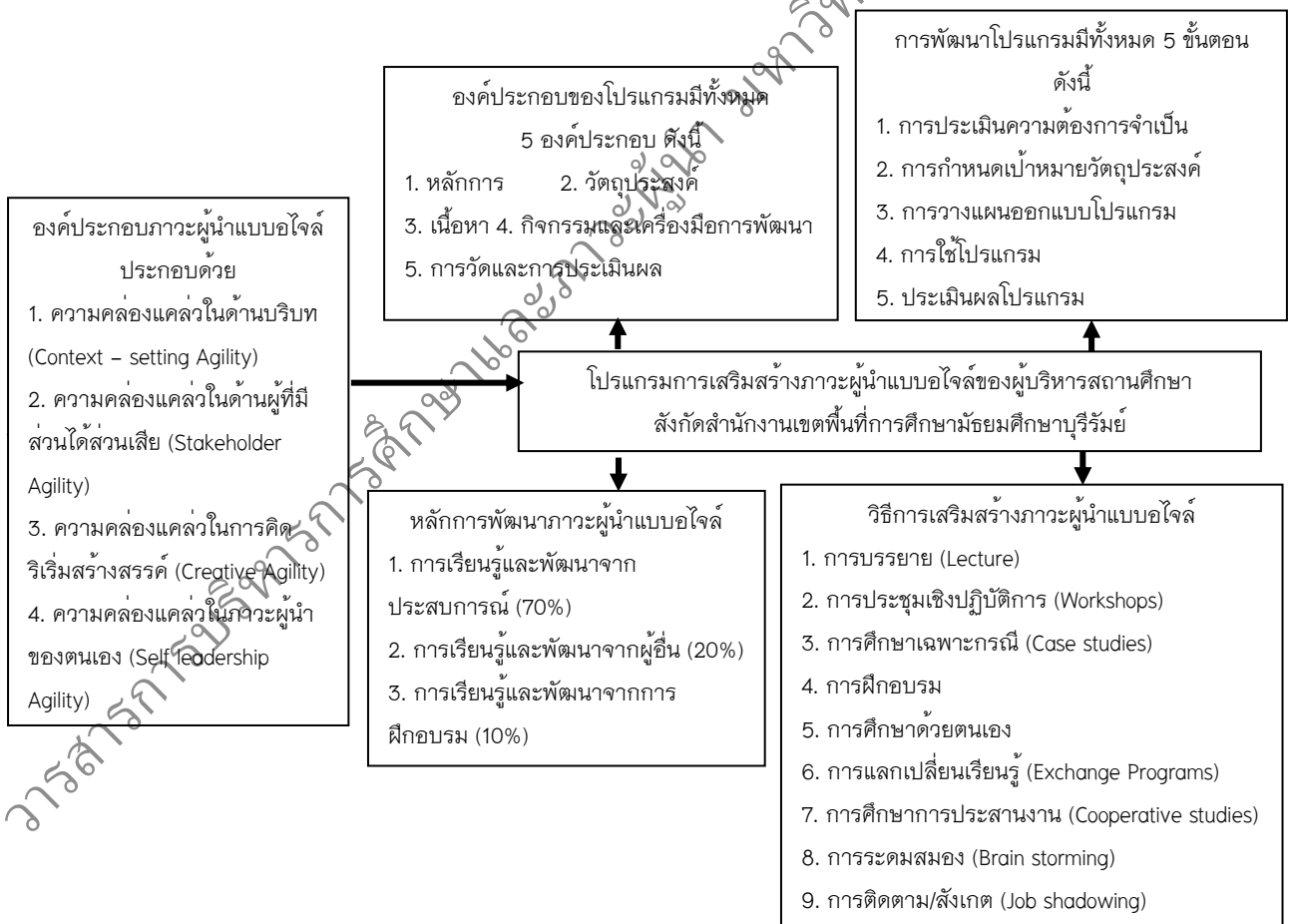
คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ อยู่ในระดับใด
2. โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ควรเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์
2. เพื่อออกแบบ สร้าง และประเมินโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 163 คน ครูผู้สอน จำนวน 3,054 คน รวม 3,217 คน จากโรงเรียน 66 แห่ง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2565

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 18 คน ครูผู้สอนจำนวน 332 คน รวมทั้งสิ้น 350 คน จากโรงเรียน 66 แห่ง โดยการเทียบตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 121) จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบोजล์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และขอคำแนะนำจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์มาสร้างเป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) โดยการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพการดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงานและขนาดโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำแบบोजล์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ซึ่งจำแนกออกเป็น 4 ด้าน 1) ด้านความคล่องแคล่วในด้านบริบท (Context – setting Agility) 2) ด้านความคล่องแคล่วในด้านผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Agility) 3) ด้านความคล่องแคล่วในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Agility) และ 4) ด้านความคล่องแคล่วในภาวะผู้นำของตนเอง (Self leadership Agility)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขออนุญาตคณะกรรมการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์
2. นำแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นไปดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ที่ได้กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ Google Form พร้อมแนบ QR code ในกูรูสแกนเพื่อตอบแบบสอบถาม
3. ตรวจสอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์ เพื่อนำแบบสอบถามที่ได้รับไปวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบทั้ง 350 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100
4. การประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปตามประเด็นการวิเคราะห์ ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ การหาค่าอำนาจจำแนก ค่าสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson) การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbachs)
3. วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำแบบอัจฉริยะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าระดับ ซึ่งแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเพื่อการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบอัจฉริยะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำแบบอัจฉริยะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำแบบอัจฉริยะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบอัจฉริยะของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความคล่องแคล่วในด้านบริบท (Context – setting Agility) ความคล่องแคล่วในด้านผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ความคล่องแคล่วในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Agility) และความคล่องแคล่วในภาวะผู้นำของตนเอง (Self – leadership Agility)

2. โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบอัจฉริยะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) ชุดอุปกรณ์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล เนื้อหาสาระประกอบด้วย 4 Module ได้แก่ Module 1 ความคล่องแคล่วในด้านบริบท (Context – setting Agility) Module 2 ความคล่องแคล่วในด้าน ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Agility) Module 3 ความคล่องแคล่วในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Agility) และ Module 4 ความคล่องแคล่วในภาวะผู้นำของตนเอง (Self – leadership Agility) ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบอัจฉริยะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ มีการดำเนินงานของโปรแกรมตามหลักการพัฒนาภาวะผู้นำแบบ 70: 20: 10 leaning Model 9 กิจกรรม ดังนี้ 1) การบรรยาย (Lecture) 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshops) 3) การศึกษาเฉพาะกรณี (Case studies) 4) การฝึกอบรม 5) การศึกษาด้วยตนเอง 6) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Exchange Programs) 7) การศึกษาการประสานงาน (Cooperative studies) 8) การระดมสมอง (Brain storming) และ 9) การติดตาม/สังเกต (Job shadowing)

4. การวัดและประเมินผลตามโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบอัจฉริยะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 การประเมินผู้เข้ารับการพัฒนาระยะ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) การประเมินก่อนการพัฒนา ได้แก่ การประเมินตนเอง 2) การประเมินระหว่างการพัฒนา ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรม การทดสอบ การประเมินใบงาน และใบกิจกรรม และ 3) การประเมินหลังการพัฒนา ได้แก่ ประเมินการรายงานผลการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน และการประเมินจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ส่วนที่ 2 ประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนาระยะ โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบอัจฉริยะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ผู้วิจัยจึงนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ความคล่องแคล่วในด้านบริบท (Context – setting Agility) เป็นความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของสถานศึกษาอย่างคล่องแคล่ว มีทักษะในการสังเกตและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมรอบตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างตรงประเด็น รวมถึงการมีความสามารถในการตัดสินใจในการกำหนดขอบเขตในการทำงาน และการระบุผลลัพธ์ที่พึงประสงค์อย่างฉับไวทันต่อเหตุการณ์และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดหมายอย่างชัดเจน

องค์ประกอบที่ 2 ความคล่องแคล่วในด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Agility) เป็นความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อใจ ความรับผิดชอบ การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา การประเมินความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับวัตถุประสงค์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้าใจและรู้ถึงขีดความสามารถของคนและกลไกที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความพึงพอใจสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีกระบวนการที่มีประสิทธิภาพในการเชื่อมโยง การจัดวาง การมีส่วนร่วม และวิธีการใช้อำนาจเมื่อมุมมองของผู้นำขัดกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

องค์ประกอบที่ 3 ความคล่องแคล่วในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Agility) เป็นความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการยอมรับการเปลี่ยนแปลง ทันต่อเหตุการณ์รอบด้าน กล้าเผชิญปัญหา มีความกระตือรือร้นที่จะแก้ปัญหาอย่างเชื่อมโยงและพยายามหาทางปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ มีความสนใจที่จะศึกษาเพิ่มเติมเรียนรู้ตลอดเวลาและการยอมรับฟังความคิดเห็นที่มีสารประโยชน์อย่างมีวิจารณญาณและนำข้อมูลมาประกอบการพิจารณาปรับปรุงงานของตน และองค์ประกอบที่ 4 ความคล่องแคล่วในภาวะผู้นำของตนเอง (Self – leadership Agility) เป็นการปฏิบัติตนในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาในแบบที่ตนเองพึงพอใจ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เหมาะสม มั่นใจในตนเอง เข้าใจจุดแข็งและข้อจำกัดของตนเอง รับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่นแล้วสะท้อนความคิดเห็นเหล่านั้นอย่างเป็นประโยชน์เพื่อนำมาพัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง รวมไปถึงการที่ผู้บริหารสถานศึกษารู้ถึงแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึงผู้บริหารที่มีความสามารถในการสร้างการเปลี่ยนแปลง และปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว พร้อมด้วยความยืดหยุ่นคล่องตัว โดยสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมทั้งระดับปฏิบัติการ ระดับทีมงาน และระดับบริหาร เพื่อนำองค์กรไปสู่ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพและสร้างคุณค่าให้กับสังคมทุกภาคส่วนรวมทั้งประเทศชาติ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบคือ ความคล่องแคล่วในด้านบริบท (Context – setting Agility) ความคล่องแคล่วในด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Agility) ความคล่องแคล่วในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Agility) และความคล่องแคล่วในภาวะผู้นำของตนเอง (Self – leadership Agility) สอดคล้องกับแนวคิดเข็มทิศความคล่องแคล่วของภาวะผู้นำ (The Leadership Agility Compass) ของ Joiner and Josephs (2007, p. 32) กล่าวว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงจะใช้ความคล่องแคล่วของภาวะผู้นำ (Leadership Agility) ทั้งสี่ด้านอย่างผสมผสาน โดยเริ่มต้นด้วยการกำหนดบริบท แต่ขณะเดียวกันก็ควรสร้างความสัมพันธ์กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียไปพร้อมกัน ส่วนความคล่องแคล่วในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Agility) นั้นเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาเฉพาะด้านและใช้โอกาสที่เกิดจากขั้นตอนการวางแผนและลงมือปฏิบัติ ในการสร้างประสิทธิภาพสูงสุด ผู้นำจำเป็นต้องให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาย่างสร้างสรรค์ และจำเป็นต้องคิดเชิงรุกในการเรียนรู้

จากประสบการณ์ที่ประสบมา นอกจากนี้การพัฒนาโครงการใหม่ในบริบทที่กว้างขึ้นจะทำให้ผู้นำได้ใช้ความคล่องแคล่วในด้านบริบท (Context – setting Agility) ในการกำหนดบริบทเพื่อพิจารณาขอบเขตและวัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับ นิภาพร สุวัฒน์วนิช (2562, หน้า 41) กล่าวว่า อัจฉริยะ หมายถึง ความยืดหยุ่นความคล่องตัว ความรวดเร็ว เน้นการทำงานอย่างรวดเร็ว มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างคนในองค์กร ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมในองค์กร และสร้างบรรยากาศการทำงานที่สามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจได้อย่างรวดเร็ว

2. โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบอัจฉริยะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ มีองค์ประกอบ ดังนี้คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำแบบอัจฉริยะจึงออกแบบเนื้อหาของโปรแกรมครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้สร้างกิจกรรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบอัจฉริยะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยแยกออกเป็น 4 Module ดังนี้คือ Module 1 ความคล่องแคล่วในด้านบริบท (Context – setting Agility) เนื้อหาในโมดูลนี้เป็นการพัฒนาการสังเกต การคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ฉับไว ตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วแม่นยำและถูกต้องตรงประเด็น การวางแผนคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างมีทิศทาง มีขอบเขต เพื่ออนาคตในสิ่งที่จะเกิดขึ้นที่จะนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ การประชุมร่วมกันกับของทุกภาคส่วนเพื่อการเตรียมการในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกในปัจจุบัน Module 2 ความคล่องแคล่วในด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Agility) เนื้อหาในโมดูลนี้เป็นการพัฒนาการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อกระบวนการสร้างความพึงพอใจสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดของสถานศึกษา การดำเนินการสร้างความผูกพันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผ่านกิจกรรมต่าง ๆ การวิเคราะห์และจำแนกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผ่านกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การจัดประชุม การสนทนากลุ่ม และการมีไหวพริบดี รอบคอบและว่องไวในการจัดการกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเมื่อเกิดการขัดแย้งขึ้น Module 3 ความคล่องแคล่วในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Agility) เนื้อหาในโมดูลนี้เป็นการพัฒนาความคิดริเริ่มกล้าคิด กล้าทำ ในการแก้ปัญหาและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่เรียนรู้ หาคำรู้ ประสบการณ์และเพิ่มเติมทักษะใหม่ ๆ เสมอ ความคล่องแคล่วในการทำงานด้วยความกระฉับกระเฉงรวดเร็วที่ทันสมัยได้อย่างชำนาญ โดยอาศัยการบูรณาการเชื่อมโยงจากความรู้และประสบการณ์เดิม การแก้ไขปัญหาแตกต่างไปจากเดิม ยืดหยุ่น ไม่จำกัดวิธีการ แต่เน้นใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อผลลัพธ์ที่ตั้งไว้อย่างแน่น และความสามารถในการบริหารงาน การคิดและการแก้ไขปัญหาของสถานศึกษาตามความเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ และ Module 4 ความคล่องแคล่วในภาวะผู้นำของตนเอง (Self – leadership Agility) เนื้อหาในโมดูลนี้เป็นการพัฒนาการวางตัวบุคลิกภาพ การสร้างความมั่นใจให้กับตนเอง การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทาง กาย วาจา ใจ การมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เหมาะสม ในสถานการณ์ต่าง ๆ การรู้จัก จุดแข็ง – จุดอ่อนของตนเองและรู้ถึงวิธีการในการพัฒนาตนเอง และการสร้างแรงบันดาลใจให้ตนเอง การเปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น ยอมรับฟังผู้อื่นแล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาตนเอง การเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบอัจฉริยะของผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักการ 70: 20: 10 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด อภิวิมุติ พิมลแสงสุริยา (2557, หน้า 167) กล่าวว่า หลักการ 70: 20: 10 เป็นการพัฒนาศักยภาพที่มีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาได้จริง ซึ่งอธิบายได้ดังนี้ 70% ของเวลา ทรัพยากรและงบประมาณ ที่ควรถูกใช้ไปกับการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือทำ (On – the – job Learning) โดยเชื่อว่างานทุกอย่างที่พนักงานทำมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เสมอ และที่สำคัญเป็นการเรียนรู้ที่ดีและได้ผลยั่งยืนมากที่สุด 20% ของเวลา ทรัพยากรและงบประมาณ ที่ควรถูกใช้ไปกับการเรียนรู้จากผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นการเรียนรู้ผ่านพี่เลี้ยง (Mentoring) ผ่านการสอนงาน (Coaching) และหรือการมีโอกาสได้ติดสอยห้อยตามผู้ใหญ่ไปดูงาน (Job Shadowing) รวมไปถึงการที่มีโอกาสทำงานโครงการพิเศษร่วมกับคนอื่น ๆ ด้วย และ 10% ของเวลา ทรัพยากรและงบประมาณ ที่ควรถูกใช้ไปกับการเรียนรู้อย่างเป็นทางการเพื่อเข้าใจทฤษฎีและหลักการ โดยอาจผ่านวิธีการเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบ เช่น การอบรมสัมมนา

การฟังเสวนาหรือการบรรยาย การเรียนผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เป็นต้น มีรายละเอียดวิธีการพัฒนา ดังนี้ 70% การเรียนรู้และพัฒนาจากประสบการณ์ ประกอบด้วย การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การติดตาม/การสังเกต 20% การเรียนรู้และพัฒนาจากผู้อื่น ประกอบด้วย การประชุมเชิงปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาการประสานงาน การศึกษาเฉพาะกรณี การระดมสมอง และ 10% ประกอบด้วย การเรียนรู้และพัฒนาจาก การฝึกอบรม การบรรยาย การศึกษาด้วยตนเอง โดยมีการประเมินความรู้ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมและมีการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ผลการประเมินโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 และ 4.73 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะก่อนการสร้างโปรแกรม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดหลักการ เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมและการสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาโปรแกรม ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การพัฒนาโปรแกรม หมายถึง ชุดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ออกแบบพัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี หลักการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็น ส่วนที่ 2 การกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ ส่วนที่ 3 การวางแผนออกแบบโปรแกรม ส่วนที่ 4 การใช้โปรแกรม และส่วนที่ 5 การประเมินผลโปรแกรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Chen and Liu (2009) ให้ความหมายของทฤษฎีโปรแกรมว่า เป็นการกำหนดถึงสิ่งที่จะต้องกระทำเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่พึงประสงค์ ผลกระทบสำคัญที่คาดว่าจะเกิดขึ้น และเงื่อนไขที่จะทำให้เป้าหมายหรือผลกระทบเหล่านี้เกิดขึ้นได้ ทฤษฎีโปรแกรม ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นส่วนที่ระบุถึงโครงสร้างของโปรแกรมที่ควรจะเป็น ประกอบด้วย การจัดกระทำ (Treatments) ผลลัพธ์ (Outcomes) และกระบวนการ นำไปสู่การปฏิบัติ (Implementation Processes) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับคุณค่าของโปรแกรม ส่วนนี้จะถูกเรียกว่า “Normative Theory” ส่วนที่ 2 เป็นส่วนที่ระบุถึงกลไกเชิงสาเหตุที่เชื่อมต่อความสัมพันธ์ระหว่างการจัดกระทำของโปรแกรม กระบวนการนำไปสู่การปฏิบัติและผลลัพธ์ ส่วนนี้จะถูกเรียกว่า “Causative Theory” โดยที่ Normative Theory จะให้การชี้แนะเกี่ยวกับเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่จะต้องตรวจสอบหรือติดตาม และการออกแบบและการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดกระทำ ส่วน Causative Theory จะระบุถึงประเด็นที่เกี่ยวกับการทำงานของโปรแกรมภายใต้สภาพการณ์ที่กำหนด และผลที่จะเกิดขึ้นจากโปรแกรม สอดคล้องกับแนวคิดของปริญญา มีสุข (2552, หน้า 132) ได้ให้ความหมายของโปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพของครูว่าเป็นระบบแผนโครงสร้างที่กำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ออกแบบมาเพื่อช่วยเหลือครูให้ทำกิจกรรมกับเพื่อนร่วมงาน โดยทุกกิจกรรมล้วนมีแนวทางเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกันเพื่อการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานของครู

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการเชื่อมโยงการทำงานในหน่วยงานให้สำเร็จลุล่วงตามนโยบายของผู้บริหารระดับสูงหรือนโยบายของหน่วยงาน ดังนั้นจึงควรได้รับการสนับสนุนการพัฒนาภาวะผู้นำแบบบอโจล์จากผู้บริหารต้นสังกัด และผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง

1.2 ผู้บริหารระดับสูงในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาภาวะผู้นำแบบบอโจล์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างจริงจัง โดยมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาไว้อย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจนในแผนงาน โครงการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และงบประมาณอย่างต่อเนื่อง

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการกำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนจะต้องเข้ารับการพัฒนาตาม โปรแกรมนี้ และกำหนดเกณฑ์การผ่านการพัฒนา รวมถึงการกำหนดเป็นนโยบายให้โปรแกรมนี้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการ พิจารณาคัดเลือกบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งหรือวิทยฐานะที่สูงขึ้น และใช้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อใช้เลื่อนเงินเดือน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ครั้งต่อไป

2.1 ควรให้มีการวิจัยเพื่อตรวจสอบภาวะผู้นำแบบอัจฉริยะอย่างเป็นระยะ ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนา ตามหลักการพัฒนาแบบต่อเนื่องเพื่อหาจุดเด่น จุดด้อยทั้งที่เป็นภาวะผู้นำแบบอัจฉริยะและปัจจัยที่มีอิทธิพลเพื่อให้เกิด การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับปัญหาและไม่หลงทาง

2.2 ควรมีการศึกษา วิจัย เกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบอัจฉริยะของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2560). *พิมพ์เขียว Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทย* *สู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.saerhung.go.th>.

(วันที่ค้นข้อมูล: 16 พฤศจิกายน 2565).

จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2555). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิภาพร สุวัฒน์วนิช. (2562). *แนวทางการใช้ Agile ในองค์กรให้ประสบความสำเร็จของธนาคารแห่งหนึ่ง*.

วิทยานิพนธ์ กศ.ด. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น

ปริญญา มีสุข. (2552). *ผลการออกแบบโปรแกรมการพัฒนาทางวิชาชีพแบบมีส่วนร่วมของครู*. วิทยานิพนธ์ ค.ม.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิวุฒิ พิมพ์แสงสุริยา. (2557). *สูตรการพัฒนา 70: 20: 10. สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ*. 14(167), 14.

Chen, A., & Liu, X. (2009). Task Values, Cost and Choice Decisions in College Physical Education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 28(2). 192 – 213

Joiner, B., & Josephs, S. (2007). Leadership Agility: Five levels of mastery for anticipating and initiating change. *Reflections: The SoL Journal*, 8(1), 44 – 51.